

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 3 april 1905, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter.

Till utskottets förberedande behandling har blifvit hänvisad en af herr *A. Hedin* inom Andra Kammarerna väckt motion, n:o 210, så lydande:

»Med anledning af en vid sistlidne riksdag af undertecknad väckt motion afgaf kammarens fjärde tillfälliga utskott ett utlåtande (n:o 7), som på grundvalen af en synnerligen fullständig och noggrann undersökning hemställde, att kammarerna måtte för sin del besluta en riksdags-skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville på de af utskottet anförda grunder låta utarbета en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter.

Denna hemställan blef af Andra Kammarerna enhälligt bifallen.

Första Kammarens tillfälliga utskott (n:o 1) tillstyrkte (utl. n:o 20) kammarerna att biträda Andra Kammarens beslut; men kammarerna afslog denna hemställan.

I syfte att motionärens misshaglighet ej måtte föranleda ett ytterligare uppskof med en lagstiftningsåtgärd, till hvilken, hur ange-

lägen den ock är, ett initiativ säkerligen ej kan väntas af den nuvarande chefen för justitiedepartementet, har jag önskat, att frågan måtte i år förnyas af någon annan ledamot af Andra Kammaren. Men detta har man ansett för olämpligt.

Då man sagt, att om exempel finnes å det rättslöshetstillstånd, jag omtalat, jag nog skulle hafva omförmäلت dem, skall jag erinra därom, att jag med exempel från den *senaste tiden* skulle kunna ådraga nu i tjänst varande personer just sådan behandling, för hvilken Andra Kammaren önskar att de måtte genom lag skyddas, och att exempel från längre tid tillbaka skulle förkastas såsom intet bevisande i afseende å nuvarande förhållanden. I dessa dagar har jag från en af rikets större städer mottagit en dokumenterad framställning angående ett afskedande, som jag ej kan tro att någon annan skulle gilla än de, som bruka och missbruka det godtycke, som beträffande polismännen gäller i lags ställe.

Att en makt å ena, en rättslöshet å andra sidan, sådana som de af mig öfverklagade, någonsin och någonstädes ansetts kunna ingå i en för *lagbunden* ansedd samhällsordning, det har jag ej hört omtalas. Det ligger också utanför hvad kännedom om människosinnet och erfarenhet om okontrollerad maktfullkomlighet gjort till en af de allmännast erkända sanningar: att en sådan öfver- och underordnads inbördes ställning är *fördärflig för båda* och nödvändigtvis skadlig för den enskilda rätt och det allmänna intresse, med hvilka de hafva att taga befattning.

De meddelanden, jag nu liksom förlidet år mottagit från personer, som i denna sak hafva att åberopa egna och kamraters rön — personer, som sagt sig vara beredda, »därest annat ej hjälper», att låta sina meddelanden offentliggöras med uppgift om namn, befattning, tjänstgöringsort, skall jag ej heller nu anföra. Ty det är ej nog att, såsom en af dem säger, vi hafva att »motse straff för ingen annan förbrytelse är den att hafva talat sanning utan ett enda ords afvikelse», — deras förutsättning, att nämligen detta skulle »hjälpa», är allt för oviss, till och med osannolik.

En särskild följd af en militärisk kommandorätt och lydnapliskt i ting, där det å ena sidan ej gifves något sådant skäl för dem, som i militära saker kan vara fallet, men å andra sidan kontrollen, som i *dessa finnes, är utesluten* — hvilket väl är höjdpunkten af det irresonabla i systemet *godtycke i stället för lag* — skall jag erinra om, därför att den numera har en så vidfamnande tillämplighet enligt andra länders erfarenhet, som torde blifva äfven vår. Det är den *i partipolitikens intresse*

äskade ovillkorliga subordinationen med påföljd af det dagliga brödets förlust, när påfordrad blind lydnad utanför tjänsten vägras.

Skall vårt land falla under ministerstyrelse, ej med parlamentarisk kontroll såsom i andra länder, utan en ministerstyrelse, som kommanderar representationen, då får man lära hvad talrika staters och kårers *betjänteklasser i en legalt och ekonomiskt svag och beroende ställning betyda såsom valagenter*. Det är anmärkningsvärdt, hvad *alla* partier lätt foga sig i dylikt. På kejsardömets tid voro de liberala förbittrade, då tillsättningen af folkskolelärare lades i *prefekternas* hand. Men sedermera har man ej på tre och ett halft årtionde hunnit ställa sådant till rätta. Den dag kan komma, då det bolagsregerade Sverige får samma present af en lydig Riksdag, hvars kommenderande ministär säger: Efter som staten betalar nära på allt hvad folkskolan kostar (hvad icke nu är, kan snart blifva), bör staten tillsätta och afskeda folkskolelärare. Och »staten, det är jag», ministären genom sina landshöfdingar.

Hur Sverige tenderar till *det slags* ministerstyrelse, som här ofvan nämndes, bör ej vara svårt att se. Jag har för öfrigt mer än en gång påpekat det.

Jag föreslår,

att Andra Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t ville låta på de af utskottet i dess utlåtande n:o 7 år 1904 anförda grunder utarbета en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter.»

I det af fjärde tillfälliga utskottet vid fjorårets riksdag afgifna, af motionären omförmälda utlåtandet anfördes bland annat,

att utskottet erhållit upplysningar rörande organisationen af polisväsendet inom 77 af rikets städer;

att i 24 af dessa städer stadganden saknades rörande polismäns antagande och entledigande samt om deras befogenheter och skyldigheter;

att i 2 städer borgmästaren och i 28 städer magistraten utfärdat instruktion (eller reglemente eller stadga) för polispersonalen;

att i en stad polispersonalens instruktion vore fastställd af stadsfullmäktige, hvilkas beslut i ärendet icke blifvit underställt högre myndighets pröfning;

att i 9 städer motsvarande bestämmelser vore fastställda af Konungens befallningshafvande, som därvid godkänt antingen ett af

stadsfullmäktige fattadt, Konungens befallningshafvandes pröfning underställt beslut i ärendet eller ett af vederbörande magistrat eller stadsstyrelse afgifvet förslag;

att i 5 städer polisreglemente, innefattande bestämmelser om poliskårernas organisation, polismäns antagande och entledigande m. m., fastställts af Konungens befallningshafvande och polisinstruktion af magistraterna och i en stad bestämmelser uti ifrågavarande hänseende meddelats dels af Kungl. Maj:t, dels af Konungens befallningshafvande och dels af magistraten;

att i en stad poliskammaren utfärdat instruktion för polispersonalen;

att i tre städer Kungl. Maj:t utfärdat vissa bestämmelser om polismäns antagande och entledigande samt polismästaren eller poliskammaren fastställt instruktioner för polispersonalen;

att i en stad stadsfullmäktige antagit reglemente, innefattande bestämmelser om poliskårens organisation, polismännens antagande och entledigande m. m. samt magistraten fastställt instruktion, under det att i en annan stad bestämmelser i förevarande hänseenden äro meddelade dels af Konungens befallningshafvande och dels af brandstyrelsen; samt slutligen

att för Stockholm bestämmelser om polismäns till- och afsättande äro meddelade dels af Kungl. Maj:t och dels af öfverståthållarämbetet, hvarjämte polismästaren utfärdat och öfverståthållarämbetet fastställt instruktion för polispersonalen.

På sätt af denna sammanfattning framgår, hafva olika åsikter gjort sig gällande beträffande den myndighet, till hvars befattning det må höra att fastställa föreskrifter rörande polismäns tjänstgöring och därmed sammanhängande ämnen.

Af instruktionen för stadsfiskaler den 12 oktober 1894, § 5, synes emellertid framgå, att bestämmelser i förevarande hänseende numera torde böra utfärdas af Konungens befallningshafvande. Någon anledning att härutinnan vidtaga ändring, för så vidt instruktionerna innehålla föreskrifter af uteslutande lokal natur, synes utskottet icke föreligga; då emellertid det hufvudsakliga innehållet af samma instruktioner utgöres af bestämmelser, som böra vara desamma för de särskilda städerna, och då genom hittills följdt tillvägagående härutinnan faran för viktiga rättsgrundsatsers åsidosättande icke synes vara utesluten, delar utskottet motionärens åsikt om det lämpliga i utfärdandet af en allmän polisförfattning. En sådan borde då bland annat innehålla:

föreskrift att i hvarje stad och i hvarje område med samman-

trängd befolkning, där polismyndighet finnes anställd, instruktion för polisen skall finnas, så att ej, som nu lär vara fallet, öfver fjärdedelen af rikets städer sakna alla föreskrifter om polismäns befogenheter och skyldigheter;

allmänna bestämmelser rörande polismäns antagande, entledigande och bestraffning;

stadgande, huruledes polisman må anföra besvär öfver vissa åtgärder eller beslut af förman eller annan öfverordnad myndighet, samt

de stadganden i öfrigt rörande polismäns skyldigheter och befogenheter, som pröfvas vara lika för alla de orter, å hvilka författningen skall äga tillämpning.

Naturligtvis borde i en dylik allmän författning icke intagas de i polisinstruktionerna vanligen förekommande utdrag af allmänna lagens stadganden beträffande häktning, hus- och kroppsrannsakning m. m. Dylika och andra bestämmelser, hvilkas inhämtande är af särskild vikt för polismän, torde däremot lämpligen böra inrymmas i en normalinstruktion, utarbetad till ledning vid fastställande af de lokala polisstadgarne.

Utskottet får således hemställa,

att Andra Kammaren med anledning af herr Hedins ifrågavarande motion ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville på de af utskottet anförda grunder låta utarbeta en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter.

Stockholm den 3 april 1905.

På utskottets vägnar:

GUSTAF W. ROOS.
